

Presentació

En el transcurs dels anys 2003 i 2004 el Grup d'Investigació Religió Ritual i Poder (GIRRPO), va portar a terme dos cicles de conferències englobats sota el títol "Recorreguts Religiosos a Catalunya". Aquest monogràfic pretén recollir la feina i l'esforç realitzats durant aquest període.

Aquests cicles de conferències tenien dos objectius primordials. El primer consistia en donar visibilitat als treballs de doctorands i de professors de ciències socials especialitzats en l'estudi de fenòmens religiosos, dins del territori de Catalunya. D'aquesta manera, es va convidar a investigadors consagrats en aquest camp i a doctorands que tot just donaven els seus primers passos dins del món acadèmic, oferint un espai de debat periòdic que permetés l'intercanvi d'idees i la dinamització de temàtiques religioses. Aquesta fluïdesa de contactes va afavorir un diàleg constant entre sociòlegs i antropòlegs especialitzats en l'àmbit d'estudi de la religió, que va permetre superar les possibles rivalitats que de vegades han pogut distanciar aquestes dues disciplines socials. Com a conseqüència directa d'aquesta col·laboració els articles que es presenten a continuació analitzen els fenòmens religiosos des de diferents perspectives derivades de la sociologia i l'antropologia de la religió, els estudis bíblics, la literatura comparativa i l'estudi de la cultura popular. Aquesta riquesa d'expressions, percepcions i punts de vista fa més atractiva i genuïna la lectura de les pàgines que segueixen.

El segon objectiu dels cicles de conferències va ser oferir els conceptes i les eines teòriques necessàries per poder comprendre i analitzar les diferents realitats religioses presents a Catalunya. La reconfiguració del mapa religiós català produït per la pèrdua del monopoli religiós de l'església catòlica, ha permès la visibilitat d'altres religions que fins el moment havien estat en la penombra i que formen part de la realitat social quotidiana.

Els continguts i perspectives adoptats dins d'aquests cicles de conferències responen a la metodologia de treball del grup d'investigació Religió Ritual i poder, els inicis del qual es remunten a la tardor del 2001, quan un grup de persones van decidir organitzar-se per treballar juntes amb l'objectiu de donar més visibilitat a l'antropologia religiosa a

Catalunya. L'idea també va sorgir de l'absència, en el IX congrés de la *Federación de Asociaciones de Antropología del Estado Espanyol* (FAAEE, realitzat a Barcelona el setembre de 2002), d'un simposi relacionat directament amb el tema de la religió. Per aquest motiu, va realitzar-se una taula rodona com activitat paral·lela al congrés que tenia per títol "*Religión Ritual y Poder*". L'èxit que va tenir l'iniciativa va quedar plasmada en la creació d'un grup d'investigació adjunt a l'Institut Català d'Antropologia (ICA), que de forma oficial va començar les seves activitats l'any 2003.

A través de la mediació de Josep Martí¹ les conferències emmarcades dins del cicle "Recorreguts Religiosos a Catalunya", van tenir lloc dins de l'espai d'activitats del *Consejo Superior de Investigaciones Científicas* (CSIC). Es va decidir que aquestes sessions romanguessin obertes a tot tipus de públic interessat en les mateixes, no només universitari. Es tractava d'oferir a les persones atretes pel tema i que no disposessin d'una formació específica dins de l'àmbit de les ciències socials, uns arguments teòrics que els permetessin assumir una posició crítica davant l'instrumentalització d'assumpptes religiosos. La temàtica de les conferències va alternar qüestions mediàtiques i molt debatudes com els estereotips associats a l'Islam, la por a les sectes o els nous moviments religiosos, amb altres potser menys tractades però igualment presents en les nostres societats com són els ritus de pas de la República Democràtica Alemanya o el culte contemporani a la Verge del Rocío.

La presència d'un públic heterogeni va permetre que els debats fossin més vius i estimulants. En ocasions les intervencions representaven tot un desafiament tant pel conferenciant com per la coordinadora de la conferència, ja que sovint les temàtiques religioses reforcen postures subjectives que dificulten el manteniment d'una posició neutral i objectiva.

El nostre desig és que els textos que es presenten a continuació, procedents dels cicles de conferències mencionats, ofereixin una panoràmica dels treballs d'investigació dins del camp religiós que s'estan portant a terme a Catalunya. Així mateix, ens entusiasma pensar que aquest monogràfic pugui contribuir a relançar l'interès pels estudis d'aquesta temàtica, tant en el territori català com en l'espanyol. Tenim present el darrer estudi realitzat a Catalunya sobre aquesta qüestió per l'equip de l'ISOR (Investigacions

¹ Josep Martí és investigador del *Consejo Superior de Investigaciones Científicas* (CSIC) a Barcelona i responsable dels grups de treball de l'Institut Català d'Antropologia (ICA).

en Recerca de Sociologia de la Religió)², tot i que per un altre costat, insistim en la reiterant absència d'un simposi dedicat a temàtiques religioses en l'últim congrés de la FAAEE celebrat a Sevilla (setembre 2005).

En una societat europea que presenta realitat quotidianes múltiples i diverses no podem deixar de banda la gran influència que tenen les temàtiques religioses en l'entorn cultural, polític, econòmic, com bé ho demostra el debat sobre les referències a les arrels cristianes d'Europa en la constitució europea. Entenem que la descripció i l'anàlisi de les religions i els rituals tant passats com contemporanis no ha de referir-se a entitats abstractes, misterioses i fins i tot amenaçadores, sinó a realitats dinàmiques i canviants, expressades a través d'aquells que les practiquen i viuen quotidianament. L'estudi etnogràfic dels fenòmens religiosos permet una descripció atenta que pot constituir una estratègia eficaç per contrarestar els prejudicis que es troben en la base de tot conflicte que pretén obtenir justificació recurrent a pretextes religiosos.

² *Les Altres Religions. Minories Religioses a Catalunya* (2005), J. Estruch, J. Gómez i Segelà, M. Grieria, A. Iglesias, Barcelona, Editorial Mediterrani

Expressem el nostre agraïment a tots els participants que han permès l'exposició de conferències en el cicles realitzats i, especialment, a aquells que ens han proporcionat els seus escrits per a què aquest monogràfic es pogués portar a terme:

Martín Correa Urquiza, Manel Delgado, Joan Estruch, Marta Fernández, Joan Gómez, Maria del Mar Grieria, Gerard Horta, Josep Martí, Josep Martínez, Carmen Méndez, Jordi Moreras, Joan Prat, Josefina Roma, Carmen Méndez, Sarai Samper, Jordi Tria.

Així mateix, volem mostrar el nostre més sincer agraïment als conferenciant estrangers que durant la seva estància a Barcelona van acceptar intervenir en el nostre cicle de conferències:

William Christian i Elio Masferrer Kan.

La nostra més sincera gratitud a Montserrat Ventura i Martín Correa Urquiza i, especialment, Maria del Mar Grieria pel seu recolzament incondicional en els inicis del grup d'investigació.

Per últim, agrair a Carla Graef el seu esforç per crear i mantenir un espai virtual pel grup (www.geocities.com/antropologiareligiosabcn).